

OTKRIVATI BOŽJI TRAG – DUHOVNO PRAĆENJE

VLATKO BADURINA

Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Katehetski institut
Vlaška 38
p.p. 432
10001 Zagreb

Primljeno: 8. 9. 2003.
Pregledni članak
UDK 257

Sažetak

Autor u članku navodi neke društvene uvjete – individualizaciju, postmodernu i globalizaciju – koji zahtijevaju veću orijentaciju i jasniji identitet. U takvoj društvenoj i duhovnoj klimi on predlaže model savjetovanja odnosno duhovnoga praćenja kao efikasnu pomoć za razumijevanje nove slike svijeta i pastoralno-katehetskog djelovanja u njemu. Najprije izlaže značenje duhovnog praćenja s teološkog, sociološkog i psihološkog motrišta i naznačuje njegovu trijalošku strukturu: pratilac, sugovornik-tražitelj puta i Bog. Na samom početku procesa praćenja autor naglašava važnost prihvaćanja, zatim suočavanje s čežnjom i njeno praćenje, aktiviranje svih osjetila, vrijednost tišine i organiziranja života te smisao vježbanja koje dovodi do preobrazbe. Sam proces praćenja sastoji se od izricanja vlastitoga iskustva, poticanja kontemplativnoga stava, suočavanja s osjećajima, i raznolikim protivljenjima, zatim nutarnje spoznaje Isusa Krista odnosno nutarnje stvarnosti. Završetak procesa praćenja može uslijediti kada je tražitelj naučio slušati svoga nutarnjega pratioca i kada mu nije više potrebna redovita pomoć vanjskoga pratioca. Sposobnost slušanja svoga nutarnjega pratioca očituje se aktivnošću na socijalnom području i u molitvi. U zadnjem dijelu autor ističe kako pastoralno djelovanje sve više otkriva vrijednost savjetovanja i duhovnoga praćenja. Duhovno praćenje je kadro osvežiti teološki govor. Na kraju autor zaključuje da duhovni pratilac obrađuje najdragocjeniji »materijal« koji uopće postoji: različite elemente ljudskog života.

Ključne riječi: individualizacija, postmoderna, orijentacija, savjetovanje, duhovno praćenje, pratilac, tražitelj, Bog, prihvaćanje, čežnja

1. UVOD

1.1. Potreba orijentacije

Nisam ništa novo otkrio ako kažem da smo svjedoci brzih promjena. Te promjene sa sobom nose nesigurnosti i gubljenje orijentacije, sam identitet se stavlja u pitanje.¹ Živimo u vremenu u kojem stečeno znanje o religioznosti, obitelji ili državi sve brže zastarijeva. Gdje će naći podršku oni

koji traže pomoć u ophođenju s vrijednosnim pitanjima, oni koji proživljavaju krizu životnoga smisla ili egzistencijalne konflikte?

Promijenjeni društveni uvjeti, kao što su sekularizacija, individualizacija, globa-

¹ M. UTSCH, *Die spirituelle Suche: Aufgabe der psychosozialen Beratung?*, u: »Wege zum Menschen« 2(Feb./März) 2002, str. 57.

lizacija ili traženje smisla, zahtijevaju sve veću kompetenciju u savjetovanju, praćenju. Traženje orijentacije, potraga za svojom vlastitom pozicijom danas je aktualnija no ikada. To se posebno tiče područja informatike i genetike. Ta područja vape za etičkim odrednicama. Ne smije se odgađati odgovor na sve češće pitanje o ispravnoj mjeri djelovanja odnosno neprelaženja granica. Sve zaoštrenije se postavlja pitanje: smije li čovjek činiti sve za što je sposoban? Tu je potrebna razborita i realna samokritika.

Naše dosadašnje slike tumačenja svijeta, kao što su religiozne ili znanstvene, pomalo su u raspadanju. Na to raspadanje utječe sve više postmoderna sa svojom neodređenošću, slabljenjem dogovorenih normi, gubljenjem svoga ja i njegove dubine, svojom ironijom i ravnodušnošću. Tko će preuzeti funkcije spomenutih slika? Nekada se činilo da bi na ovo područje mogla uskočiti psihoterapija, stvaranjem stabilnih ja-struktura. Danas međutim to ne izgleda ostvarivo.

U vremenima brzih promjena ljudi traže uporište, sigurnost i zaštitu u nadnaravnoj stvarnosti ili u »novom znanstvenom sustavu mišljenja« koji sadrži i duhovnu stvarnost. Danas se osim o kognitivnoj inteligenciji govori i o emocionalnoj² i moralnoj odnosno duhovnoj inteligenciji³. Danas se sve više traži ponuda smisla, životna orijentacija i svjetonazor. Sve to ne može se postići samo racionalnom analizom nego i meditativnim iskustvom. U budućnosti će naše multikulturalno društvo kao važan element za oblikovanje osobnosti zahtijevati ne samo socijalne spretnosti nego i etičku kompetentnost i svjetonazorsku orijentaciju.

U takvoj situaciji pastoralna teologija i katehetika mogu svojim znanjem i iskustvom pokazati svoju snagu i umješnost.

One mogu čovjeku koji kruži oko sebe, ponuditi da svoje probleme promatra s višega motrišta i na taj način dođe do orijentacije. Božja perspektiva baca novo svjetlo na probleme. Pastoralna teologija i katehetika otvaraju mogućnost »da se sa svojim bližnjim stupi pred živoga Krista«⁴.

Važno je i potrebno postaviti jasna razgraničenja između psihoterapije i duhovnog puta. Ciriški obiteljski i Gestalt terapeut Helg piše kako psihoterapija cilja na pojedinačne promjene dok duhovni put ide za cjelovitom preobrazbom osobe: »Time se misli na kvalitativnu promjenu u odnosu nekoga čovjeka prema sebi i prema svijetu.«⁵ Ta dva puta imaju mnogo dodirnih točaka, ali ih treba striktno razlikovati.⁶ Katolička pastoralna psihologija s velikim uspjehom povezuje duhovno i psihološko misaono blago.⁷

Nakon orisa društvene situacije izložio bih aktualnost i potrebu duhovnoga praćenja kao nužne pomoći u osobnom snalaženju, u traženju vlastitoga puta i životne orijentacije. Najprije ću pokazati što je duhovno praćenje, zatim izložiti sam njegov proces te kratko naznačiti mogućnosti takvoga djelovanja u pastoralnom kontekstu danas.

2. DUHOVNO PRAĆENJE

Fenomenu praćenja može se pristupiti s tri motrišta: teološkog, psihološkog i sociološkog. Trebat će izložiti strukturu od-

2 Usp. D. GOLEMAN, *Emocionalna inteligencija*, Mozaik knjiga, Zagreb 1997.

3 Usp. D. ZORAH – I. MARSHALL, *SQ – Connecting with our spiritual intelligence*, Bloomsbury, New York-London 2000.

4 T. BOVET, *Lebendige Seelsorge*, Bern 1962, str. 7.

5 F. HELG, *Psychotherapie und Spiritualität*, Walter, Düsseldorf 2000, str. 212. i d.

6 H. PETZOLD – I. ORTH, *Die Mythen der Psychotherapie*, Junfermann, Paderborn 1992, str. 230.

7 Usp. W. MÜLLER – H. NOUWEN – A. GRÜN, *Sammle deine Kraft*, München 2001.

nosa duhovnog praćenja te konačno jasno razgraničiti praćenje od drugih oblika savjetovanja i razgovora.

2.1. *Teološko motrište: čežnja za Bogom*

Duhovno praćenje je u službi novoga života koji smo primili sakramentom krštenja. Njime nam se želi pomoći da što cjelovitije prihvatimo i promičemo život. Na taj način uspostavljamo odnos s crtama vlastitog karaktera. Praćenjem dodirujemo samo Božje djelo.

Duhovni je razgovor jedan od načina kako direktno dohvatiti Božje djelo. Način na koji susrećemo svoga sugovornika, tražitelja Boga, očituje nešto od Božje volje za odnosom; način kako drugoga prihvaćamo, daje nam naslutiti Božji stav prema našoj nedovršenoj i ranjenoj biografiji.⁸

U SZ i NZ susrećemo Boga koji želi odnose, Boga koji stoji iza svoga obećanja makar čovjek svojim ponašanjem, svojom nevjerom, prijevarom ili nasiljem sve stavlja u pitanje. Savjetnik, duhovni pratilac će svojim ponašanjem jasno pokušati očitovati Božju volju, težnju za odnosima i na taj će način svom sugovorniku, onomu koga prati, omogućiti novo razumijevanje samoga sebe koje se gradi na povjerenju a ne na strahu: Boga ne treba tražiti sa strahom, njega se nalazi u samome sebi. Duhovno praćenje u tome može pomoći.

2.2. *Sociološko motrište: čežnja za zajednicom*

Već sam spomenuo da se naše društvo nalazi u procesu brzih promjena, u procesu raspadanja tradicionalnih svjetova i nastajanja još nedovoljno jasne i nedovoljno razvijene postmoderne.⁹

Tu mi se postavlja pitanje kako ljudima danas, u svijetu pluralizma i mnogovrsnih ponuda smisla i životnih perspektiva, po-

moći pronaći orijentaciju i put do zdravlja i životnog integriteta. Kako nam vjera može pomoći?

Razmotrimo neke posljedice tog procesa raspadanja klasičnih tradicionalnih institucija.

2.2.1. *Brže promjene ali uz cijenu gubitka intime doma*

U našem društvu vrijedi načelo da svatko ima pristup svim društvenim sustavima. To ima velikih prednosti, svatko ima šansu da napreduje i stječe bolje pozicije. Cijena te pokretljivosti je gubitak sredine koja ga podržava i štiti, gubi se intima doma. Za pastoral i katehezu to znači da se sve manje može računati s ozračjem kršćanske sredine a sve više truda treba ulagati oko njene izgradnje.

2.2.2. *Preuzimanjem više uloga ugrožava se razvoj zdravog identiteta*

Razlikuju se oblici sudjelovanja u različitim podsustavima. Svatko može samo na jednom području društvene stvarnosti preuzeti ulogu eksperta, npr. katehete, župnika. Međutim taj isti ekspert može na mnogim drugim područjima biti konzument, birač, član nekog upravnog tijela. To su tzv. komplementarne uloge. Sadašnji razvoj nudi pojedincu više mogućnosti razvoja. Te mnogostruke mogućnosti razvoja često dovode do pretjeranih zahtjeva prema pojedincu, što može rezultirati jakom nesigurnošću. Prema strukturi njihove osobnosti i konkretnim okolnostima ljudi su skloni povlačenju ili traže utočište u fanatičnim ili radikalnim grupama koje pokušavaju preskočiti mnogostrukost i ambiva-

⁸ K. SCHAUPP, *Gott im Leben entdecken. Einführung in die geistliche Begleitung*, Echter, Würzburg 1995, str. 11.

⁹ K. GABRIEL, *Christentum zwischen Tradition und Postmoderne*, Herder, Freiburg 1992, str. 163. i d.

lentnost današnjeg svijeta putem različitih ideoloških tumačenja.

Druga posljedica takvoga razvoja jest slabljenje spremnosti i sposobnosti preuzimanja obveza, što sa sobom donosi poteškoće na onim životnim područjima na kojima se traže obveze kao što su partnerstvo, redovnički život, zvanje i sl.

Da bi se moglo ovladati naznačenim i još mnogim drugim krizama, ljudima je često potrebno praćenje, savjetovanje.

2.3. *Psihološko motrište: duhovno praćenje i identitet*

Iz izloženoga proizlazi da zbog sve veće diferenciranosti društva, životna povijest svakoga pojedinca postaje sve kompliciranija. Da bismo se u to osvjedočili, dovoljno je pogledati oko sebe, svoju rodbinu i krug prijatelja: brakovi su sve nestabilniji; karijera se više ne može tako lako zacrtati; obitelj, roditelji, biološki srodnici nekog čovjeka igraju u njegovu razvitku, oblikovanju vrijednosnih stavova sve manju ulogu.¹⁰ Crkveni suradnici nakon nekoliko godina često mijenjaju zvanje. Današnje društvo je bogatije šansama ali istodobno i rizičnije. To posebno dolazi do izražaja u situacijama odlučivanja ili krizâ gdje se očituje sva krhkost vlastitog životnog puta. Prema kojim se normama orijentirati? Nastavnici vjeronauka ili kateheta mogu svoju zadaću ispuniti samo onda kada uspiju pokazati snagu vjere kao važan element u stvaranju identiteta krhke biografije.¹¹

Sve više raste potreba za savjetovanjem i praćenjem životnih povijesti. Spomenuti ću samo neke psihološke teorije identiteta kako bih pojasnio pretpostavke uspješnog praćenja.

2.3.1. *Uporišta identiteta*

Humani je identitet kompleksna cjelina zasnovana na različitim uporištima, »stupovima«¹²:

- Tijelo: Čovjek nema samo tijelo, nego on jest tjelesno biće, tijelo. U engleskom jeziku je to posve jasno: bilo koji čovjek je »somebody« (»body« = tijelo). U bolesti i kad smo ozlijeđeni doživljavamo fundamentalno značenje toga uporišta vlastitog identiteta.
- Odnosi: Svaki je čovjek u spletu mnogovrsnih odnosa koji mu pružaju orijentaciju i priznanje. Važnost tog uporišta se posebno jasno osjeća onda kada su odnosi krhki ili kada ih nema, kao što je to npr. prigodom gubitka nekog dragog čovjeka.
- Rad: Moguće je da čovjek osobnim dostignućima, nekim uspješnim djelom izrazi ono što mu je važno i na taj način učvrsti svoj identitet. Činjenice kao što su radna nesposobnost ili nezaposlenost pokazuju kako je to uporište važno za izgradnju čovjekovog identiteta.
- Vlasništvo: Vlasništvo u svom materijalnom (kuća, novac, auto, knjige) i idealnom (znanje, naobrazba) obliku daljnje je važno uporište identiteta. Vlasništvo daje pojedincu dobar dio sigurnosti.
- Vrijednosti: Opće je prihvaćena činjenica da se zdrav identitet može izgraditi stabilnim vrijednosnim sustavom (osobna vjera).¹³ Manjka li takvo nešto, uglavnom dolazi do »difuzije identite-

¹⁰ D. LENZEN, *Vodič za studij znanosti o odgoju*, Educa, Zagreb 2002, str. 216.

¹¹ R. ZERFASS, *Biographie und Seelsorge*, u: »Trierer theologische Zeitschrift« 97(1988), str. 262. i d.

¹² K. H. LADENHAUF, *Integrative Therapie und Gestalttherapie in der Seelsorge*, Junfermann, Paderborn 1988, str. 108. i d. Usp. D. RAHM – H. OTTE – S. BOSSE – H. RUHE-HOLLENBACH, *Einführung in die Integrative Therapie*, Junfermann, Paderborn 1993, str. 155. i d.

¹³ Usp. E. H. ERIKSON, *Identität und Lebenszyklus*, Frankfurt 1966, str. 106. i d. Usp. H. STENGER, *Eignung für die Berufe der Kirche. Klärung, Beratung, Begleitung*, Herder, Freiburg 1988, str. 80. i d.

ta« tj. do raspadanja na različite djelatnosti i zadaće ili na čvrsto, čak fanatično vezivanje uz ideale koji mogu znatno blokirati ljudsko-vjernički rast neke osobe.

2.3.2. *Identitet i integracija*

Integracija je Jungov pojam¹⁴ koji označava proces sazrijevanja a ima korijene i cilj u jedinstvenosti i nezamjenjivosti svakog pojedinog čovjeka. Proces sazrijevanja je uspio onda kada pojedinac polagano nauči zapažati svoje sjene i kada ih je spreman prihvatiti kao dio svoga života. Proces se sastoji u povezivanju čovjekovih oprečnosti (misliti/osjećati; intuicija/analiza; svijest/podsvijest) u jednu cjelinu. To povezivanje je proces koji traje cijeli život i događa se u dvije faze:

- U prvoj polovici života važno je izgraditi vlastiti identitet tj. uspostaviti stabilne i čvrste odnose. Jung govori o izgradnji osobe, »ja-maske« koja čovjeku omogućuje da se bez velikog rizika upusti sa svijetom, s okolinom.
- Na početku druge polovice života pojavljuje se pitanje: je li to sve? Pogled je upravljen prema unutra, prema onomu što je ostalo još neotkriveno. Opis toga prijelaza popularno se naziva »midlife crisis«. Ta faza zahtijeva pomoćnika, nekoga tko će u vrijeme velikih nesigurnosti biti znak Božje vjernosti. Duhovno praćenje želi otvoriti oči za susret sa živim Bogom na putu vlastite životne povijesti.

2.4. *Trijaloska struktura praćenja*

Svaki odnos koji se stvori za vrijeme praćenja otvoren je prema trećem. U bračnom savjetovanju cilj je ponovno oživjeti narušeni odnos prema drugomu. Slično je i u drugim situacijama savjetovanja: one su

uvijek otvorene prema nekom trećem. Može se govoriti o tzv. »trijaloškoj strukturi«.¹⁵

To jednako vrijedi i za duhovno praćenje. Zadaća pratioca nije stabilizirati osobni odnos između pratioca i onoga koji traži, nego »drugomu pomoći da njegov odnos prema Kristu sve više i više raste«.¹⁶ Tri osobe u duhovnom praćenju igraju neku ulogu: pratilac, tražitelj i Bog.

2.4.1. *Pratilac*

Da bi mogao pratiti druge, pratilac sam mora biti ukorijenjen u Bogu i imati potrebne ljudske sposobnosti. Jedna od prvih sposobnosti pratioca jest da s tražiteljem izgradi odnos koji će davati sigurnost efikasnom duhovnom praćenju. Među svim ljudskim odnosima taj ima posebno, jedinstveno obilježje. Njegove značajke su, s jedne strane, povjerenje i otvorenost ukorijenjene u Bogu i, s druge strane, jezgrovitost i trezvenost, umjerenost. Povjerenje i otvorenost, za tražitelja, stvaraju prostor potrebne sigurnosti i zaštićenosti. Bez tih uvjeta teško bi bilo izložiti se stvarnosti života, pogotovo njegovim tamnijim stranama. Kad ne bi bilo jezgrovitosti, odnos bi mogao izgubiti otvorenost prema Bogu.

- Ljubav: Ignacije Lojolski označava zreo odnos između Boga i čovjeka kao »ljubav s puno poštovanja«. Tu je riječ o vrsti odnosa koja pretpostavlja pravu ravnotežu između distance i blizine. Pratilac je netko tko Boga i svoga bližnjega susreće s takvim stavom. Zato je važno da ne nastoji drugoga fascinirati

¹⁴ Usp. C. G. JUNG, *Gesammelte Werke*, posebno VII i IX, Olten 1976.

¹⁵ Usp. A. GODIN, *La structure ternaire de l'accompagnement*, u: »Christus« 133(1987), str. 414. i d.

¹⁶ Usp. A. GODIN, *Action thérapeutique et action pastorale*, u: »Supplements de la Vie Spirituelle« 11(1958), str. 30.

svojim znanjem ili sposobnostima, nego treba stvarati slobodan prostor u kojem će se drugi otvoriti i moći pronaći put spasenja.

- Solidarnost: Da bi druge mogao pratiti, pratilac i sam mora proći kroz mnoge »nutarnje pustinje« i biti spreman sve to još jednom proći sa svojim sugovornikom, s onim koga prati; još jednom mora proći putem kojim je Krist prošao, putem patnje i umiranja. U procesu praćenja može se govoriti o dvostrukoj solidarnosti:
 - solidarnost u podnošenju nevolje, pomoć u nošenju tereta pitanja.
 - solidarnost u molitvi, zajedničko obraćanje Bogu. Solidarnost u molitvi znači trajno povezivanje sa životom trojednoga Boga. Pratilac je suradnik u Božjem kraljevstvu i počinje ga izgrađivati.
- Dvostruka empatija: Dvostruka solidarnost nas vodi do dvostruke empatije. To znači slušati drugoga (tražitelja) i drugoga (Boga) koji pratioca susreće u tražitelju.
- Razlikovanje duhova: Pratilac može ispuniti svoju zadaću jedino ukoliko posjeduje sposobnost »razlikovanja duhova«, ukoliko razlikuje snage i nagruća koja vode prema Bogu od onih snaga koje udaljuju od Boga i vode u smrt. Upravo nam sadašnja političko-društvena pluralistička situacija pojašnjava da samo znanje i mogućnosti, bez sposobnosti razlikovanja, nisu dostatni za rješavanje pitanja pred kojima stoji čovječanstvo.

Ljubavlju, solidarnošću i jasnoćom pratilac čini ono što je čovjeku jedino moguće: pripravlja put Bogu. Božji dolazak je milost, dar.

2.4.2. Sugovornik – tražitelj puta

Za praćenje je važno da se u čovjeku nešto dogodi, da se u njemu nešto otvori, da napravi iskorak, da ozbiljno traga za smislom svoga života, da ga pokreće pitanje: što bih trebao učiniti da se spasim? Mnogo se vremena i energije potroši s ljudima koji nisu u stanju ozbiljno ići tim putem i osloboditi se svega onoga što se suprotstavlja njihovom nutarnjem pozivu. Poziv je uvijek jedinstven. On je jedinstven poput nas samih. Poziv nam se očituje ukoliko uporno slijedimo zahtjeve naše nutrine. Samo takav osobni poziv može životu dati puninu usprkos našoj krhkosti, nesavršenosti i ograničenosti.

2.4.3. Bog

Svrha je duhovnog praćenja čovjeku-tražitelju objasniti njegov odnos s Bogom te ga u tom odnosu učvrstiti i podržati. Odnos između tražitelja i njegovoga pratioca može biti jako važan za razvoj odnosa s Bogom. Bog daje inicijativu, a mi je prihvaćamo ili odbijamo. Biti u odnosu s Bogom znači biti trajno u pokretu, biti trajno u stanju traženja. Odnos se sastoji od trenutaka nesigurnosti i straha, ali i od trenutaka radosti i sreće. S vremenom se razvija sve veća uzajamnost.

2.4.4. Duhovno praćenje i drugi oblici razgovora

Osjeća se sve veća potreba za »duhovnim praćenjem«. Mnogi ljudi duhovno praćenje doživljavaju kao djelotvornu pomoć u svome životu i u razvoju svoje vjere. Sam pojam zahtijeva još veću jasnoću i preciznija razgraničenja s obzirom na druge pastoralne ili katehetske razgovore.

Na području crkvenoga djelovanja ne smije se pomiješati niti odijeliti božanska stvarnost (djelovanje milosti) od stvorene stvarnosti (ljudskog nastojanja). Ta teološka

perspektiva veoma je važna u traženju jasnoće duhovnog praćenja.

S psihološkog stajališta treba imati u vidu da su u konkretnom čovjeku uvijek međusobno povezani najrazličitiji motivi. Empirijski radovi sve češće pokazuju da uspjeh terapijskog razgovora više ovisi o osobnosti i iskustvu voditelja razgovora – terapeuta nego o njegovim metodičkim usmjerenjima.

– *Neki elementi definicije duhovnog praćenja:*

- pomoć u obliku razgovora koji počinje prema dogovoru i traje duže vrijeme
- u razgovoru se priopćavaju iskustva vjere odnosno iskustva koja nas povezuju s Bogom
- u središtu praćenja je odnos tražitelja s Bogom
- odnos između tražitelja i pratioca je asimetričan; pratilac ima veće iskustvo i određeno umijeće praćenja
- u praćenju treba razlikovati što me vodi Bogu odnosno udaljava od njega.

– *Različiti oblici razgovora*

- Dušobrižnički razgovor: U vjerskim pitanjima ljudi se obraćaju dušobrižniku. U takvom razgovoru sadržajno dolaze do izražaja sve stvari koje čovjeka zanimaju. Uglavnom je riječ o pojedinačnim razgovorima ili nekoliko njih. Ti razgovori razlikuju se od duhovnog praćenja u nekoliko točaka: s obzirom na trajanje i s obzirom na metodu. Za razliku od duhovnog praćenja, taj razgovor je, s obzirom na metodu, otvoren i ne predviđa poseban dogovor.
- Katehetsko praćenje: Uglavnom je riječ o razgovoru u biblijskim, obiteljskim ili u grupama mladih. Pokušavaju se vlastiti život i osobna vjera konfrontirati s Biblijom, tradicijom Crkve odnos-

no s iskustvom drugih članova grupe. Ti se razgovori razlikuju od duhovnog praćenja u sljedećim točkama: s obzirom na cilj – katehetsko praćenje prije svega želi pomoći izgradnji vjerničkog identiteta, a duhovno praćenje produbljenju vjere; s obzirom na metodu – rad u grupi ima prednost pred pojedinačnim; s obzirom na ulogu voditelja – pratioca – u katehetskoj grupi voditelj je aktivniji, on će češće i više govoriti o sebi, o svom iskustvu.

- Terapija: Svrha je pojedinca podržati u razvoju i traženju identiteta. Tu je u prvom planu rad na psihičkim i psihosocijalnim konfliktima; u terapiju se uključuje i podsvjesno (snovi, zaboravljeni događaji, potisnute želje, osjećaji i konflikti) kao korisni izvori saznanja. Razlike u odnosu na duhovno praćenje: s obzirom na cilj – tijekom terapije ne radi se prvenstveno o vjerskim pitanjima nego o klijentovom oslobađanju da bi lakše zdravo i kreativno mogao učvrstiti svoj identitet; terapija želi osloboditi od, a duhovno praćenje osloboditi za; s obzirom na oblikovanje odnosa – tijekom terapije želi se uspostaviti što bolji odnos terapeut-klijent, a kod duhovnoga praćenja u središtu pažnje je odnos tražitelja s Bogom.

3. POČETAK PRAĆENJA

Praćenje počinje slobodnom odlukom onoga tko traži iskustva čovjeka da mu pomogne na putu prema Bogu. Netko postaje pratiocem na taj način što ga drugi moli za pomoć; sam od sebe nitko ne postaje pratiocem. U tom smislu tražitelj na početku daje konstitutivni doprinos jer bez njegova pitanja, bez njegova traženja ne bi došlo do praćenja. Jedna hinduistička po-

slovice kaže: »Ukoliko je učenik spreman, naći će učitelja.«¹⁷

Može se ustvrditi da već od početka postoji fundamentalna uzajamnost između pratioca i tražitelja: »Što tražitelj očekuje od svoga pratioca, nosi nesvjesno u sebi. On očekuje da se tajna njegova života otkrije kroz drugoga.«¹⁸ Bonhoeffer će to još jasnije izreći: »Kršćanin treba kršćanina da ga uputi u Božju riječ, on ga treba sve više i više, ... pojedinac samomu sebi teško može pomoći... on treba brata kao nositelja i navjestitelja božanske riječi spasenja... Krist je u vlastitom srcu slabiji od Krista u bratskoj riječi; onaj je nesiguran, ovaj je siguran.«¹⁹ Ta uzajamnost se ostvaruje kroz različite uloge koje tražitelj i pratilac preuzimaju tijekom zajedničkoga hoda.

Sada ću ukazati na elemente koji pomažu realizirati i objasniti susrete i različite interese.

3.1. *Upozorenje na mogućost duhovnog praćenja*

Relativno malen broj vjernika zna što je duhovno praćenje, a još ih manje ima osobno iskustvo. Župske zajednice i druge crkvene ustanove treba senzibilizirati za tu specifičnu službu. Za sada takve inicijative postoje u sklopu biskupijskog ili župnog karitasa. Nemam dovoljan uvid u to koliko se koriste takve ponude. Duhovne obnove, seminari, duhovne vježbe mogu biti dobra prigoda za podizanje svijesti o takvim mogućnostima.

Redovito se događa da netko potraži pratnju ili konzultaciju kada je pred važnom odlukom ili kada osjeća potrebu za nečim još višim, intenzivnijim.

3.2. *Početni razgovor*

Kada netko izrazi želju za praćenjem, važno je pojasniti situaciju. Već na temelju prvoga razgovora može se ustanoviti je

li potrebna duhovna pratnja ili drugi oblici pomoći, kao što su biblijska grupa, seminar, savjetovanje u kriznim situacijama ili terapija. Za vrijeme prvih kontakata treba voditi računa o objektivnim (dob, obrazovanje, raspoloživo vrijeme) i o subjektivnim (motivacija, osobna opterećenost) faktorima. Pratilac-voditelj treba svojim nutarnjim stavom i svojim ponašanjem stvoriti atmosferu u kojoj se tražitelj može izraziti i dobiti objašnjenja na svoja pitanja.

3.2.1. *Važnost prihvaćanja*

Prvi razgovor ima odlučujuće značenje za daljnji razvoj odnosa u procesu praćenja. Ako tražitelj savjeta osjeti da je prihvaćen, moći će se otvoriti i tako će se stvoriti srdačna, osobna i atmosfera slobode koja omogućuje praćenje. Važno je isključiti moguće smetnje, kao što su telefon ili neočekivani posjeti. U trenutku razgovora ništa nije važnije od samoga slušanja i posvemašnje prisutnosti. Pratilac mora biti slobodan od svih drugih nutarnjih zauzetosti kako bi mogao biti drugome posve na raspolaganju.

Šutnja stvara prostor!²⁰ Ta uzrečica pretpostavlja nutarnju tišinu, uravnoteženost i dobru mjeru opuštenosti, oslobođenosti od vlastitih pitanja i problema. Šutjeti ne znači biti nijem. Biti nijem znači biti nesposoban otvoriti se i priopćiti se. Moći šutjeti pretpostavlja nutarnju sabranost i respekt pred drugim. Nutarnja šutnja pratioca je za drugoga prostor u kojem se on može razviti. Šutnja nadalje stvara pretpostavku da pratilac može osjetiti i zapaziti emocionalnu rezonanciju tražiteljevih izjava. Svojom emocionalnom rezonancijom

¹⁷ A. LOUF, *Au gre de sa grace*, Paris 1989, str. 120.

¹⁸ *Isto*, str. 122.

¹⁹ D. BONHoeffER, *Gemeinsames Leben*, München 1939, str. 14.

²⁰ Usp. J. LAPLACE, *Zehntägige Exerzitien. Manuskript*, Innsbruck 1966, str. 113. i d.

pratilac pokazuje svome sugovorniku da se ne plaši njegovih osjećaja i pitanja, da pred njima ne uzmiče, da se pred njima ne zatvara, nego da dozvoljava da se oni izraze i da se je kadar s njima suočiti. Pažljivo i ohrabrujućom šutnjom omogućuje se sugovorniku da možda ispod svih razočaranja i povreda otkrije skrivenu čežnju za Bogom. Blagonaklona pratiočeva šutnja omogućuje tražitelju da se suoči s vlastitom samoćom. Najrazličitiji pokušaji bježanja pred vlastitom samoćom jedan su od sržnih problema današnjice. Puno upitnih pojava u našem djelovanju kao svećenika ili kateheta povezano je s tom tematikom: želja za monopolom, čežnja za punom crkvom, pretjerana aktivnost. Nisu li sve to oblici prisilnog zajedništva ili bježanja od samoće?²¹ Pratilac će moći učiniti nešto protiv takvih pokušaja bježanja samo ukoliko se sam njima može suprotstaviti i na taj način omogućiti drugomu suočavanje s njegovom samoćom.

Čekanje u šutnji izražava povjerenje u Boga koji je prisutan u drugome i djeluje bez našeg sudjelovanja. Žurba i strah nas mogu zavesti da dajemo odgovore koji možda kratkoročno mogu pomoći, ali ometaju da se izreče ono bitno. Šutnja postaje prostor u kojem tražitelj može otkriti za čim teži a da jasno i precizno ne vidi.

Da bi praćenje kao duhovni događaj moglo uspjeti, potrebna je dvostruka nutarnja dispozicija pratioca, koja se može označiti »dvostrukom empatijom«. Slušanje i uživanje upravljeno je sugovorniku, njegovim pitanjima i čežnji, njegovim strahovima i blokadama, ali istodobno i Drugomu, Bogu, kako bi mogao bolje osjetiti da ga on želi voditi. Ukoliko je empatija jednostrana, tj. upravljena samo na doživljaj tražitelja, na njegove osjećaje i sklonosti, može se dogoditi da se drugoga vodi putem koji nije put Božji za toga konkret-

nog čovjeka. S druge strane, ukoliko je empatija upravljena samo na vjerske sadržaje, riskira se da se ne vodi dovoljno računa o konkretnoj životnoj stvarnosti tražitelja.

3.2.2. Početna objašnjenja

Cilj početnog razgovora je steći dojam o tome što pokreće tražitelja, sugovornika. Treba vidjeti što je iza traženja. Samo akademski interes nije dostatna pretpostavka za duhovno praćenje. Jednako tako nije dovoljno niti davanje kratkoročnih rješenja. Duhovno praćenje u strogom smislu riječi je više orijentirano na rast i razvoj pojedinca a manje na rješavanje problema.

– *Što traži onaj tko želi da ga se prati?*

Neki ljudi traže razgovor jer se nalaze u stanju »blage depresije«²²; ne osjećaju zanos, elan u životu; sve izgleda u jednom tonu i bezbojno. Takvo raspoloženje prati ne samo njihove osobne odnose nego i njihov posao koji doživljavaju kao nizanje neugodnih dužnosti, obveza. Slično vrijedi i za molitvu koja se često doživljava samo kao obveza i koja ne daje nikakvu snagu.

Drugi traže praćenje jer žele usavršiti svoj život. Često su poneseni vjerom u neograničeni napredak čiji jamac je Bog, međutim javlja se dosada, potištenost ili bijes, čime se brane.

Neki dolaze zbog toga jer studiraju teologiju ili pripadaju redovničkoj zajednici, a obveza duhovnog praćenja je sastavni dio naobrazbe.²³

U početnom razgovoru treba s puno strpljenja i dosljednosti objasniti pitanje: koje želje dolaze do izražaja kada netko traži praćenje? Svaka važnija ljudska odluka

²¹ B. SCHELLENBERGER, *Wider den geistlichen Notstand*, Freiburg 1991, str. 101. i d.

²² Usp. W. A. BARRY – W. J. CONOLLY, *The Practice of Spiritual Direction*, New York 1982, str. 71.

²³ Usp. H. STENGER, *nav. dj.*, str. 108.

pod utjecajem je različitih motiva koje je potrebno polako objašnjavati.²⁴ Poznata je slojevitost ljudske motivacije i na početku nije lako doznati koji motiv igra ulogu.

Nadalje, poznato je da svatko ne može pratiti svakoga. Dobro je ako u praćenju postoji određeni stupanj nepoznavanja. Određena distanca u praćenju može biti korisna. Ako se dva čovjeka dobro poznaju, ako među njima postoje intenzivni poslovni ili osobni kontakti ili uzajamne obveze, bolje je potražiti drugoga pratioca.

Na početku razgovora treba doći do jasnog dogovora, sporazuma između pratioca i tražitelja. Bez dogovora praćenje bi se moglo razvodniti i preći u neozbiljnost. U dogovoru treba paziti na sljedeće točke:

- Struktura vremena: Tu treba odrediti učestalost razgovora (dvojtjedno, mjesечно), trajanje pojedinih razgovora (jedan sat), trajanje praćenja (godinu dana, nakon toga vrednovanje i ponovni dogovor).
- Prostor: Tu treba pripaziti na izbor mjesta gdje se vodi razgovor, isključiti izvore smetnje (telefon, neočekivani posjet).
- Struktura odnosa: Tu spada pitanje početka razgovora, tko počinje, stupanj povjerenja, kako se postaviti prema smetnjama, kako se postaviti prema drugim oblicima pomoći u savjetovanju ili terapiji.
- Struktura rada: Koji je predmet praćenja? Otkrivati smisao i način praćenja, određene vježbe. Predmet razgovora mogu biti dojmovi, sjećanja, osjećaji, fantazije. Važno je ustanoviti je li u tražitelju živa čežnja za Bogom, je li dovoljno slobodan otvoriti se tajni svoga života. Konačno, želi li se upustiti u proces praćenja?

3.3. Čežnji dati prostor

Na početku procesa praćenja važno je da se čežnji u čovjekovom životu dade pro-

stor, da joj se omogući rast, da se pročiste naslage ispod kojih je često pokopana, da se nađe odvažnosti za suočenje s njome. Bez takve čežnje nije moguće duhovno praćenje. U onome tko traži praćenje leži možda još neprepoznatljiv zahtjev za produbljenjem odnosa prema čovjeku i prema Bogu. Ta čežnja je izraz određenog iskoraka u čovjeku koji se želi dalje razviti i oblikovati. Čežnja je izraz života.

3.3.1. Čežnja je trag Božji

Duhovni darovi se ne mogu dobiti ukoliko se za njima ne čežne. Čovjekova težnja, čovjekov zahtjev, njegova nedostatnost je motor koji ga tjera da nadađe samoga sebe.²⁵ U čovjekovu životu na iskustvo nedostatnosti i čežnje dvije najjače snage. Prvo što Isus u Ivanovu evanđelju pita jest: »Što tražite?« (Iv 1,38). Isus ih pita o njihovim težnjama, kamo su one upravljene? Samo ljudi koji su se spremni suočiti i upustiti sa svojim težnjama, sa svoje strane, stvaraju preduvjete za susret s Isusom, od Boga obećanim Mesijom. Samo u tom smislu treba shvatiti blaženstva i njihova obećanja. Životne situacije upravljaju čovjeka prema Bogu. Težeći za njim, čovjek se nada i očekuje spasenje i otkupljenje.

3.3.2. Čežnja je višeslojna

Važno je čežnju izreći u molitvi pred Bogom. U molitvi ćemo doživjeti dva važna iskustva:

- Odnos prema Bogu će rasti i postajati življi. Što je jača čežnja, to je življi susret; što je življi susret, to je veća čežnja za produbljenjem susreta. Zato je važno uvijek ponovno izraziti čežnju u molitvi.

²⁴ K. SCHAUPP, *Eignung und Neigung*, u: H. STENGER, *nav. dj.*, str. 195. i d.

²⁵ Usp. L. M. RULLA, *Christian Anthropology and Vocation*, Vol. I. i II, Rome 1986. i 1989.

– Prije ili kasnije postajemo svjesni da naša težnja nije posve jednoznačna nego višeslojna i ambivalentna. Ona nije apstraktna, nego se očituje u konkretnim dragim djelatnostima ili u osobnim odnosima. U djelatnostima i odnosima poprima svoj konkretni oblik. Tražitelj će brzo uočiti da se u njemu pojavljuju različite čak i proturječne težnje, npr. težnja za sigurnošću i zaštitom, ali i želja za slobodom i neovisnošću. Težnja nije jedinstvena nego podijeljena, s jedne strane hoću... s druge strane rado bih...²⁶

Duhovni proces promjene ima korijene u toj višeslojnosti. Za vrijeme praćenja do punog izražaja dolazi širina i dubina ljudske težnje i zato se ne smije nijekati ili preskakati ambivalentnost težnje, čime bi se mogla zaobići važna životna područja. Čovjek će biti sretan ukoliko se ne da blokirati tom ambivalentnošću. Duhovno praćenje stvara prostor u kojem se mogu prepoznati, pojasniti različite snage ujedinjene u nekoj težnji te se upraviti Bogu i tako se osloboditi vezanosti koje zarobljuju i guše život.

3.3.3. *Ugroženost čežnje*

Suočava li se čovjek u svom duhovnom životu duže vrijeme sa svojom čežnjom koja poprima određeni oblik, pojavljuje se, gotovo u pravilu, u srednjim godinama, a ponekad na mahove i ranije, određena ugroženost.²⁷ Čovjeka spopada duboki osjećaj dosade, prezasićenosti, zlovolje ili odvratnosti prema onomu što mu je dotad u životu bilo važno. Ranokršćanski autori govore o tzv. acediji (akedia, a – ne + kedos – briga), duhovnoj tuposti, ravnodušnosti, nebrizi za stvari oko sebe).²⁸ Acedija je srodna žalosti, ali ide još dublje. Radi se o određenoj zbunjenosti kojom netko postaje toliko nesiguran da cijeli svoj dotadašnji život do-

vodi u pitanje. Acedija donosi pomutnju u same temelje čovjekova života. Čovjekova nutrina je bolesna, preplavljena ogorče-nošću, a otpornost je nikakva.

Ukoliko se prihvati izazov krize, može nas dovesti do životnog zaokreta, a ukoliko se taj izazov prihvati, postajemo strašljivi, što ometa daljnji ljudski i duhovni rast.²⁹

Acedija se ne mora uvijek pojaviti u ovdje opisanoj žestini, ali je primjetljiva u svakom dugoročnom procesu obraćenja. Važno je biti svjestan temeljne ugroženosti ljudske težnje te joj ne podleći nego iz nje izići očišćen i ojačan milošću Božjom.

3.3.4. *Praćenje čežnje*

Duhovni put počinje otkrivanjem i uvježbavanjem želja kako bi se čežnjama, koje postoje u svakome čovjeku, dalo prostor. Zadaća pratioca jest da ih on potpomaze, jača i pročišćava.

Pratilac će pomoći svom sugovorniku, tražitelju, da najprije otkrije i izreče svoje želje i čežnje a da ih pritom moralno ne vrednuje prebrzo. Pratilac će podržavati tražitelja da se suoči sa svojim nedovršenostima i nesavršenostima i da to iznese u molitvi pred Bogom.³⁰

Pratilac nadalje treba tražitelju pomoći zapaziti različite i međusobno suprotstavljene želje te ga naučiti kako se nositi s ambivalentnostima ljudske egzistencije. Ukoliko se to ne dogodi, riskira se da se vodi

²⁶ K. SCHAUPP, *nav. dj.*, str. 51.

²⁷ F. WULF, *Der »Mittagsdämon« oder die Krise der Lebensmitte*, u: *GuL* 38, 1965, str. 241. i d.; A. GRÜN, *Srednja životna dob*, Dominikanski provincijalat i Globus, Zagreb 1993, str. 11. i d.

²⁸ B. J. LOTZ, *Acedia*, u: Ch. SCHÜTZ (ur.), *Praktisches Lexikon der Spiritualität*, Herder, Freiburg 1988, str. 9.

²⁹ H. STENGER, *Verwirklichung unter den Augen Gottes*, Salzburg 1985, str. 78. i d.

³⁰ P. KÖSTER, *Lebensorientierung an der Bibel*, Stuttgart 1974, str. 15. i d.

računa samo o jednom području neke osobe, samo o idealima, a druga važna područja se lako preskoče. Tim preskakanjem se može zaobići samo središte osobe.

Pratilac je tu da tražitelju pomogne svoju težnju upraviti prema Kristu. Konkretizacija čežnje događa se uvijek u napetosti između osobnog zahtjeva i cilja kome je zahtjev podređen.

Ukoliko acedija prijeti razvoju čežnje pratilac će tražitelja ohrabriti i podržati ga u njegovom nastojanju da izazov pozitivno svlada i novom snagom nastavi svoj put. Važno je ne odustati nego izdržati.

3.4. *Steći budno srce*

Tko traži duhovno praćenje, želi otvoriti svoje nutarnje oči, svoje uši kako bi postao budan čovjek. Cilj takva svjesnog zapažanja jest da Krist bude vidljiv u vlastitom životu i u životu Crkve. Svrha je duhovnog praćenja tu budnost i svjesnost poticati jer one nas vode do zajedništva s Bogom. Kako ostvariti tu budnost?

3.4.1. *Učiti zapažati svim osjetilima*

Duhovni put vodi preko osjetilnih zapažanja jer svi naši pojmovi i dolaze preko osjetila. Put k Bogu vodi samo preko pročišćene osjetilnosti koja je očišćena od neuredne ovisnosti i čežnje za neposrednim zadovoljenjem. Potreba za brzim zadovoljenjem ne oslobađa i tražitelj osjetilni svijet ne doživljava kao dar. Otvoreno, osjetilno zapažanje uspijeva samo onda kada nam ne smetaju predrasude ili uski način promatranja stvarnosti. Zato je važno uvježbavati osjetilni način zapažanja.

Da bi se moglo susresti živoga Boga, treba naučiti promatrati bez predrasuda. Boga treba prihvatiti bez predrasuda. Samo na takav način daje ga se naći, i samo na takav način može se razabrati njegov odgovor.

Kako različita iskustva pokazuju, glavni razlog nedovoljne pažnje leži u tome što mnogi ljudi opterećeni predrasudama, strahovima, nutarnjim i vanjskim konfliktima počinju od svega tražiti zaštitu, štite se od iskustava koja bi mogla dovesti u sumnju dosadašnja osvjedočenja, štite se od daljnjih povreda. Prije nego stvari svjesno zapaze, postoji intuitivna spontana osuda kako bi se izbjeglo nešto nepoželjno, neugodno.

Svaki čovjek treba zaštitu da bi mogao živjeti. Međutim ako se ta želja prenaglasi, može dovesti do životne suženosti, do osjećaja praznine i dosade, a može ometati i proces obraćenja bez kojega je nemoguće život iz vjere.

3.4.2. *Ne suditi, nego biti otvoren*

Donošenje suda, vrednovanje stvari za tvorenost, izaziva obrambene mehanizme kod drugoga. Ne suditi znači stvarati preduvjete otvorenosti. Ta se otvorenost najprije očituje prema Crkvi kao zajednici vjernika, zajednica relativizira individualni sud. Otvorenost prema drugomu nošena povjerenjem čini nas osjetljivima prema Božjem milosrđu. Otvorenost daje šansu svim mogućnostima kojima nas je Bog obdario.

3.5. *Važnost tišine*

Da bi se Božja prisutnost mogla zapažati, potrebno je naučiti slušati govor tišine. Tišina se može razumjeti kao Božji govor. Kao što svladavanje nekog stranog jezika zahtijeva strpljivost i trud, a istodobno nas veseli napredak u sporazumijevanju, jednako tako treba uporno vježbati i svladavati govor tišine. Stvarnost koju smo doživjeli u tišini ne da se prikladno izraziti riječima, ali se daje, uza sve nedostatke, prevesti i razumjeti.³¹

³¹ W. HERBSTTRITH, *Schweigen/Stille*, u: Ch. SCHÜTZ (ur.), *nav. dj.*, str. 1108. i d.

Ono najvažnije u našem vremenu što moramo učiniti jest sebi i drugomu omogućiti, pomoći da dođe do tišine, pronaći način kako da u vlastitom životu, u obiteljima, u zajednicama stvaramo prostore tišine.

Isus je posebno cijenio tišinu. Evanđelja naglašavaju kako se je Isus pred važnijim odlukama ili fazama svoga života povlačio u samoću da bi određeno vrijeme proveo u tišini i molitvi (Lk 5,16; 6,12).

Da bi tišina i šutnja dovele do poboljšanja nečijeg stanja, trebaju se ostvariti neke pretpostavke o kojima duhovno praćenje treba voditi računa.

Prikladne pretpostavke za put tišine postoje kada tražitelj u sebi osjeća sve veću želju za tišinom i kada ima određenu sposobnost da izdrži vrijeme šutnje.

Manjkave pretpostavke prije svega se očituju u otporu prema dužim vremenima tišine ili trajnijoj nesposobnosti izdržavanja perioda šutnje.

3.5.1. *Praćenje na putu tišine*

Mladim ljudima je često potrebno omogućiti pozitivna početna iskustva tišine i šutnje. To može biti u obliku dana sabranosti, meditacije i sl. Za mnoge se tišina pozitivno doživljava samo onda kad se izdržava zajednički, kada pojedinac dobije grupnu podršku. Mladi čovjek treba doživjeti da tišina osposobljava za produbljene odnose prema sebi, drugomu i Bogu. Pratilac tada treba pripaziti na sljedeće točke:

- Tražitelju treba pružiti mogućnost razgovora sa svojim pratiocem o iskustvima tišine. To vrijedi posebno onda kada se netko intenzivnije bavi trenucima tišine. U takvim trenucima čovjek se radikalnije nego inače konfrontira sa samim sobom, pogotovo sa svojim tamnijim stranama. Tišina dovodi do veće iskrenosti i produbljene spoznaje samo-ga sebe.

- Tišina se tijekom dužeg procesa različito doživljava. Postoji tzv. stupnjevi tišine, postupno učenje govora tišine.
- Često se zadaća pratioca sastoji u tome da se tražitelju dade podrška u otporu; otporu protiv acedije, protiv odustajanja, protiv redovitosti.
- Šutnja i tišina nisu same sebi cilj nego način kako doći do što dubljeg susreta s Bogom. Uvijek ponovno će trebati u razgovoru reflektirati kako tišina potiče susret sa samim sobom, s drugim i s Bogom.
- Ako ne uspijeva doći do tišine, može biti od pomoći vraćanje jednostavnim vježbama zapažanja ili kratkim pravilnim pokretima, šetnje laganim korakom, ponavljanja jednostavnih rituala.

3.6. *Organizirati svoj život*

Tko jednom iskusi tišinu i nutarnju šutnju, uvijek će ponovno čuti »objavu tišine«³² i tako će dublje prodrijeti u Božju stvarnost prema kojoj je upravljena njegova težnja. Istodobno će otkrivati oprečnosti: vjernim obdržavanjem molitve razvijat će se njegov odnos s Bogom, a istodobno će se pojavljivati osjećaji dosade, prezasićenosti ili nutarnjeg protivljenja. Organizacijom života doći će se do dubokih promjena, što ne ide jednostavno i s popustom. Organizacija života znači nastojanje i naprezanje.

3.6.1. *Smisao vježbanja*

Nemali problem organiziranog života jest stvaranje obveza u odvijanju vlastitoga života. Zato je važno otkriti smisao vježbanja. Određena iskustva dadu se steći samo trajnim vježbanjem. Redovitost poma-

³² A. DE MELLO, *Meditieren mit Leib und Seele*, Kevelaer 1989, str. 17.

že rast neovisnosti o trenutačnim raspoloženjima, idejama i željama. Bez kontinuiteta ne da se razviti i učvrstiti zdrav identitet. Popušta li netko svaki čas svojim različitim potrebama, teško će njegov život dobiti usmjerenje i njegove snage će se razliti na sve strane.³³ Da vježba ne postane rutina bez duše ili prisila, treba je povezati s pozitivnim iskustvima i nastojanjem oko njihovoga produbljenja.

3.6.2. *Obraćanje i njegovo praćenje*

Ukoliko tražitelj ostane vjeran svojoj težnji za Bogom, otkrit će u sebi različite snage, sklonosti, želje, potrebe, strastvenosti koje se suprotstavljaju osnovnoj težnji i koje se ne daju jednostavno iskorijeniti. Suočiti će se sa svojim tamnim, nezaliječenim, neiskupljenim stranama svoga života, susrest će se sa svojom drugačijom stvarnošću. Ta drugačija stvarnost u sebi sadrži patnju i nevolje svake vrste te zaostajanje za idealom. Važno je biti svjestan tih tendencija i njihovih razmjera u sebi. U takvim situacijama čovjek se lako obeshrabri i počinje zdvajati. Uloga je pratioca da pomogne izdržati i da na taj način tražitelj dođe do susreta s oprastajućom Božjom dobrotom.

Novo usmjerenje života je dug proces, pa i u slučaju iznenadnih doživljaja obraćenja. Dubinski čovjekovi slojevi upočetku ostanu nedirnuti, njih će tek kasnije prožeti novo vjersko usmjerenje. Zato je važno da pratilac ohrabri tražitelja da se suoči sa izazovima takvoga nutarnjega stanja sa svojim sjenama³⁴, da ne potiskuje osobne povrede nego da izdrži popratne boli.

4. PROCES PRAĆENJA

Na zajedničkom putu postoje ohrabrujući doživljaji, ali i takvi koji pritišću i otežavaju daljnji hod, izranjaju pitanja i

problemi. Zadaća pratioca nije u davanju odgovora nego u otvaranju mogućnosti da se darovani Božji život sve više razvija. Svojim je stilom pratilac posebno živ znak Božje prisutnosti.

Prije nego predstavim važne etape zajedničkog puta, dat ću neke napomene.³⁵

4.1. *Opća upozorenja*

Budući da je najvažniji cilj duhovnog praćenja rast i razvoj odnosa između tražitelja i Boga, pratilac će uvijek ponovno morati poticati i podržavati tražiteljevu inicijativu. Pratilac ne smije preuzeti inicijativu. Tražitelj je pronašao pratioca, tražitelj određuje o čem će on pričati i o njemu ovisi kako će ostvariti dogovor. Zadaća je pratioca da svojom prisutnošću i svojim pitanjima pridonese pojašnjenju različitih nutarnjih i vanjskih poticaja koji se pojave na putu.

4.1.1. *Izricanje vlastitoga iskustva*

Pratilac će najprije pokušati slušati govor o iskustvima. Zajednički, pratilac i tražitelj će ih bolje razumjeti nego pojedinačno; velika je pomoć kako iskustva pretočiti u riječi. Što je netko sposobniji promatrati neki događaj, neko iskustvo i istodobno ga uzeti pod povećalo, tim više će moći priopćiti i tim više će zajedničkim gledanjem rasti trajno prisutna težnja. Ta težnja se mora osloboditi jer ona je najvažnija pokretačka snaga na daljnjem putu.

Pratilac može poticati govor o vlastitim iskustvima otvorenim pitanjima. Na taj način dolazi do izražaja da uči i on, a ne samo tražitelj. Pitanja ne daju gotove odgovore nego više potiču traženje i naslućivanje.

³³ E. H. ERIKSON, *nav. dj.*, str. 106.

³⁴ Sjena (*Schatten*) u Jungovom psihološkom sustavu označava potisnutu, negativnu ili pozitivnu, stranu osobnost.

³⁵ K. SCHAUPP, *nav. dj.*, str. 91.

vanje. Dobro je da pitanja počinju sa kako (umjesto što, zašto, kada, gdje). Pratilac mora dobro paziti da njegova znatizelja ne dođe do izražaja i da na taj način ne sprječujući daljnje traženje puta koji je Bog namijenio tražitelju.

4.1.2. *Poticanje kontemplativnog stava*

Glavna je zadaća duhovnoga praćenja pomoći tražitelju da što točnije zapazi situacije koje zaslužuju pažnju i da postane osjetljiv za Božje objavljivanje u svome životu. Praćenje može pomoći tražitelju pri odluci kako Bogu odgovoriti.

Osnovna je nakana duhovnoga praćenja da tražitelj nauči u svome životu otkrivati Božje tragove. To nije uvijek jednostavno budući da čovjek nije kadar zapaziti direktnoga sugovornika. Nesigurnost i praznina često su uzroci čovjekove aktivnosti i poduzetnosti. Takva aktivnost je samo onda dobra kada je odgovor na Božji poticaj. Ona ne smije biti zaštitni zid pred Bogom, kao što se znalo događati farizejima i mnogim drugim aktivnim ljudima.

Kontemplativni se stav počinje razvijati kada je čovjek pogođen Bogom i kada se počinje zanimati za nešto ili nekoga izvan sebe samoga. O kontemplativnom stavu može se istom onda govoriti kada je netko kadar prestati kružiti oko sebe i svojih briga i interesa te se može okrenuti drugim osobama i događajima, otkrivajući druge horizonte koji će zaokupiti njegovu pažnju. Pratilac je dužan pomoći tražitelju da se oslobodi svojih problema kako bi bio otvoren za susret s Bogom.

Svrha je duhovnog praćenja da tražitelju pomogne u pronalaženju novoga načina zapažanja i zato treba biti pozoran na sljedeće elemente:

- Biti posve pozoran na vlastite doživljaje, usredotočiti se posve na gledanje i slušanje. Kontemplativni stav povećava

kod tražitelja sposobnost divljenja nečemu ili nekome, biti nečim ili nekim fasciniran.

- Paziti na vlastite reakcije, koja doživljavanja, koji osjećaji se pojavljuju, koje nade, koji strahovi ili otpori postoje?
- Upravo spomenute elemente treba iznijeti pred Bogom, nešto slično kako se to događa u psalmima. Bog za tražitelja postaje sve više živa prisutnost, a ne neka daleka stvarnost. Iznošenje pred Bogom treba povećati našu sposobnost otvorenosti, odnosa i živahnosti, a umanjivati zatvorenost, vlastito kruženje oko samoga sebe, izolaciju ili stagnaciju.

4.1.3. *Pozornost prema osjećajima*

U procesu praćenja nije važno iznositi samo iskustva nego i emocionalne reakcije.³⁶ Ukoliko se čovjek upusti u neki odnos, postat će svjestan svojih osjećaja i osjetit će želju da ih drugomu priopći. Ovo nije jednostavno ni među ljudima, a još je teže s Bogom. Svrha je duhovnog praćenja da potiče tu vrstu priopćavanja. Čim je tražitelj sposobniji priopćiti drugome svoje osjećaje, tim je sposobniji priopćavati i samoga sebe i tako njegovi osjećaji postaju življi.

Priopćavanje osjećaja je veoma osjetljiv trenutak u procesu praćenja. Govor o sebi je nešto neobično i izaziva nesigurnost i strah. U takvim govorima u velikoj smo opasnosti da pribjegnemo općim i objektivnim opisivanjima koja malo ili gotovo ništa ne govore o vlastitim osjećajima ili osjećajnim reakcijama. Zadaća pratioca u takvim situacijama je pomoći tražitelju da sve više pred Bogom govori o sebi. Svojom prisutnošću pratilac će stvoriti prostor u kojem će tražitelj moći uvježbavati takve načine ponašanja.

³⁶ D. RAHM (ur.), *nav. dj.*, str. 95.

Ukoliko zakrčlja takva sposobnost govora o samome sebi, i molitva će postajati sve suhoparnija i udaljenija od života. Ljudi su često fascinirani kad otkrivaju, korak po korak, nutarnji svijet svojih osjećaja. Zapažanje i priopćavanje osjećaja nije svrha samoj sebi nego preduvjet živih odnosa s Bogom.

4.1.4. *Protivljenje u službi rasta*

Proces obraćenja Bogu ili produbljenje odnosa prema njemu često su popraćeni protivljenjima, suprotnim strujanjima. Protivljenja Božjem djelovanju mogu biti različita. Nema istinskih odnosa bez zapreka, inače su slijepi i površni. To vrijedi i za odnos prema Bogu. Praćenjem čovjek u svojoj nutрини postaje svjestan Božjeg zova. U njemu se istodobno oslobađaju snage koje ometaju njegov odaziv, njegov napredak u hodu prema Bogu.

Protivljenja su istodobno i šanse rasta. Ona ukazuju na nešto što je za tražitelja važno i zato ih treba uzeti ozbiljno. Pratilac se mora usredotočiti na iskustva koja kod tražitelja izazivaju protivljenja. Strpljivo zaustavljanje pred tražiteljevim zidom, blokadom, može polako otkrivati istinsko, nepatvoreno lice drugoga. Kako prepoznati takva suprotstavljanja? Sljedeće reakcije mogu biti znakovi protivljenja rastu odnosa prema Bogu:³⁷

- osjećaji obeshrabrenja, dosade ili potištenosti
- »slijepa pjege« (nezapažanje ili isključivanje određenih vidova stvarnosti)
- stalne sumnje
- nedovoljna sabranost za vrijeme molitve
- umor koji se uvijek javlja u sasvim određenim trenucima
- uvijek ponovno zatvaranje pred pratiocem kao i jaka sklonost da ga se odbije ili pretjerano idealizira.

Budući da je duhovno praćenje živo događanje, protivljenja će se uvijek ponovno pojavljivati. Što ih se otvorenije izrazi, tim manje će smetati na putu prema Bogu. Prikrivena protivljenja jako ometaju osobni rast.

4.2. *Molitva za nutarnju spoznaju Isusa Krista*

Nutarnja spoznaja znači ujednačavanje vlastitoga života sa stavovima Isusa Krista (Fil 2,5). To ujednačavanje vlastitih nazora je cilj svakog kršćanskoga života jer samo upravljenošću prema uskrsnom Kristu život dobiva čvrstoću i dosljednost. To se konkretno događa slušanjem riječi Božje. Samo se u susretu s Kristom događa ozdravljenje, spasenje.³⁸

4.2.1. *Dodirivanje nutarnje stvarnosti*

Slušanjem riječi Božje i molitvom postiže se osobna dirnutost Bogom, doživljavanje se ispunjenost Božjom riječju i prožetost njime. Ta osobna, nutarnja prožetost događa se postupno, prije svega racionalnim razumijevanjem, zatim osjetilnim zapažanjem i na kraju dolazi do osobne pogođenosti. U molitvi i ophođenju sa Svetim pismom ne ide se za distanciranim, racionalnim razumijevanjem, nego molitelj treba doći do susreta s uskrsnim Gospodinom.

4.2.2. *Meditacija Svetoga pisma*

Bez trajne orijentacije prema riječi Božjoj, svako ljudsko nastojanje može zastraniti. Meditacija Svetog pisma može se odvijati na sljedeći način:³⁹

- Priprema – Za početak treba probuditi nutarnji stav i prekinuti uobičajene poslove. Tražitelj će to učiniti tako što će

³⁷ Ch. SCHAUPP, *nav. dj.*, str. 97.

³⁸ H. HOLSTEIN, *Entendre la Parole de Dieu dans les Exercices*, u: »Christus« 14, 1967, str. 80.

³⁹ Ch. SCHAUPP, *nav. dj.*, str. 107. i d.

svjesno uzeti vremena i povući se na molitvu. Isključit će sve izvore smetnji (mobitel, posjete) i izdržati predviđeno vrijeme.⁴⁰

- Čitanje teksta – Ima više mogućnosti kako se upoznati s tekstem: laganim čitanjem... otkrivanjem smisla uzetog teksta. U tome mogu pomoći sljedeća pitanja koja je centralna misao, bliži i dalji kontekst, što mi se dopada, što mi smeta, što razumijem, što taj tekst znači za moj život?⁴¹
- Zaustavljanje – Prigodom meditacije važno je duže se zaustaviti na jednoj riječi, slici ili sceni. Ukoliko nam to ne uspije, neće se dogoditi otkrivanje novoga, novo će sakriti nemirne misli i leteći dojmovi. Svrha je zaustavljanja da nam pomogne da lakše dođemo do nutarnje spoznaje Isusa Krista.
- Završetak – Vrijeme meditacije je potrebno svjesno zaključiti. U zaključku će doći do izražaja sve što je bilo prisutno u meditaciji i to će se dovesti u odnos s Kristom, u osobnoj formulaciji.
- Prepuštanje onomu što se je dogodilo – dobro je nakon meditacije uzeti vremena i promisliti što se je za vrijeme meditacije dogodilo. Valja točno zapaziti koji osjećaji, uvidi, misli, pitanja ili čežnje su bili prisutni. Čime sam posebno bio pogođen ili dirnut?
- Produbljenje – Pojednostavljenjem molitve dolazi se do produbljenja.

4.2.3. *Praćenje meditacije tekstova Svetoga pisma*

Ukoliko tražitelj želi da Sveto pismo postane knjiga njegovoga života, da postane prožet Pismom, potrebna mu je pomoć. Nekoliko pojmova u tom smjeru:

- Podrška ustrajnosti – Danas, na različitim područjima života, prevladava tzv. pri-

vredni način razmišljanja, prevladava logika da se proizvede što više i u što kraćem vremenu sa što manjim materijalnim i osobnim zalaganjem. U molitvenom ophođenju sa Svetim pismom vrijedi posve drugo načelo: pronaći što više vremena za nutarnje osluškiivanje i razmatranje riječi Božje. Budući da se ta logika protivi logici svakidašnjice, nastaje nemali problem kada se radi o utvrđenom molitvenom dnevnom redu. Do molitvenog stava može se doći samo postupno.

- Samostalno otkrivanje smisla – Pratilac lako može imati poteškoća da tražitelju priopći i objasni svoja vlastita gledanja, iskustva i razmišljanja s obzirom na određeni tekst Svetoga pisma. Na taj način tražitelj nije slobodan samostalno pronalaziti dubinu riječi i samostalno se prepustiti vodstvu Duha Svetoga. Postoji opasnost da u središte događanja sve više dolazi odnos pratilac-tražitelj umjesto tražitelj-Bog. Osnovno je načelo: ne željeti sam učiniti ono što drugi treba učiniti; ne htjeti sam dati ono što Bog želi darovati tražitelju.
- Dovedi do susreta s Kristom – Osobni je susret s Kristom nezaslužan dar, ali za taj se dar treba pripremiti. Pratilac može tražitelju pomoći prepoznati i ukloniti zapreke. Nadalje, može u tražitelju probuditi interes za Isusovu osobu. Što vrijedi za susret s čovjekom, analogno vrijedi i za osobni odnos s Bogom.

4.3. *Učiti odlučivati*

Onome tko je započeo s nasljedovanjem Krista postavlja se pitanje kako bi to trebalo izgledati. Tražitelj će sve češće dolaziti u situacije koje će od njega tražiti dono-

⁴⁰ A. DE MELLO, *nav. dj.*, str. 17.

⁴¹ G. FISCHER, *Für den Beginn brauche ich wenig*, u: »Entschluss« 43, 1988, str. 30.

šenje odluka, morat će u vlastitom životu prepoznati osobnu volju Božju. Pritom će morati birati između različitih dobrih mogućnosti, npr. odluka za različita poslanja unutar Crkve, morat će stavljati težišta unutar nekog posla, rješavati pitanja promjena u nekom poslu i sl.

Za pojedinca često pitanje izgleda ovako: U kojoj mjeri se mogu osloniti na spontane želje, naklonosti ili nadahnuća koja me pokreću? Kako prepoznati koja sklonost ili poticaj uistinu dolazi od Boga?

Pratilac treba pomoći tražitelju da otkrije što se u njemu događa i podržati ga u izražavanju različitih poticaja, pomoći mu da se s njima upozna i onda u molitvi prosudi koji poticaji ga podržavaju na putu nasljedovanja a koji ga odvrćaju od tog puta. Često će trebati obuzdavati pogrešnu nestrpljivost.

4.4. *S Kristom umrijeti i uskrsnuti*

Svjesnom okrenutošću prema Kristu, opće se i teoretsko priznavanje pretvara u posve osobno svjedočenje. Natrag se više ne može, inače postoji opasnost da iznevjerimo vlastitu odluku. Tražitelj stupa u sudbonosnu zajednicu s Kristom. Ta posvećena usmjerenost prema Kristu na početku može biti popraćena nutarnjim poteškoćama: osjećajima napuštenosti, samoći tame. Pojavljuju se strahovi i prijetnje. Odluka o nasljedovanju najednom se pokazuje besmislenom i opasnom.

Ta faza od tražitelja zahtijeva veliku izdržljivost i nemalu patnju zbog posljedica odluke o nasljedovanju Krista. U toj fazi tražitelju se događa ono što Luka u svom evanđelju govori o Kristu, naime da je bio izručen vlasti tame (Lk 22,53). Isus ne susreće zlo nasiljem, nego ga svladava izdržljivošću i strpljivošću na križu.

Prije nego čovjek doživi promjenu, potrebno je da pročisti sve svoje osobine koje

ne odgovaraju Božjoj blizini. Tijekom toga procesa čovjek doživljava svoje tamne strane i osjeća se nevrjednim i nedostojnim. S vremenom svjetlo meditacije prodire u sve tamnije slojeve osobnosti o kojima čovjek nije niti slutio. Takvim čišćenjem čovjek postaje sve prijemljiviji za Božju prisutnost.

Ovdje bi trebalo još više govoriti o procesu čišćenja i kontemplativnoj molitvi kao pretpostavkama sve dubljeg susreta s Bogom, ali to nadilazi okvir ovoga prikaza o duhovnom praćenju.

5. ZAVRŠETAK PROCESA PRAĆENJA

Kao što smo mogli vidjeti iz dosadašnjeg izlaganja, duhovno praćenje je pomoć koju kršćani nude jedni drugima s nakanom da se krštenjem darovani život što cjelovitije razvije. Zajednički prijedeni put ima svoj početak i kraj. Kraj odnosa koji je nastao praćenjem povezan je često s mnogo pitanja i poteškoća.

Najbolje je kada želju za završetkom pokaže sam tražitelj pomoći. U tom slučaju zadaća je pratioca ustanoviti je li želja za prekidom realna procjena zajedničkoga hoda ili proizlazi iz otpora prema potrebnom nastavku puta.

Ukoliko i pratilac smatra da je završetak prikladan, potrebno je svjesno uobličiti prijelazno vrijeme. To se može postići tako da razmaci između pojedinih razgovora postanu sve duži, da se prerade osjećaji i pitanja nastala prekidom. Osjećaji i pitanja su dosta ambivalentni. S jedne strane dolazi do izražaja želja za samostalnošću, a s druge strah od oslanjanja na vlastite snage. Ukoliko se intenzivnije suočimo s tim strahovima, pa i u molitvi, tim efikasnije će nestajati tjeskobe. Pred očima tu imamo Isusov primjer i njegovo pripremanje učenika na rastanak (Iv 13-17).

Ukoliko pratilac ne misli da je došlo vrijeme završetka, pokušat će s tražiteljem

utvrditi dokle su praćenjem došli i što je još ostalo otvoreno odnosno kako to ostvariti. Ni u kojem slučaju se ne preporučuje nagovaranje tražitelja da se praćenje nastavi ukoliko on to ne želi. To se kosi s osnovnim načelom slobode.

U odgovoru na pitanje kada završiti praćenje može nam pomoći dozivanje u svijest same svrhe procesa praćenja: oblikovanje vlastitoga života na temelju dubokoga i čvrstog odnosa prema Bogu.

Ostvarenje svrhe praćenja može se samo približno, a nikada precizno naznačiti, cilj se nikada u ljudskom životu ne može savršeno ostvariti. Cilj je, u procesu praćenja, donekle ostvaren kada netko razvije sposobnost samostalnog hoda uz određene mogućnosti zastoja.

5.1. Neka polazišta za završavanje duhovnoga praćenja

- Tražitelj je praćenjem na putu prema Bogu dobro uznapredovao. To se očituje tako što je zadovoljan praćenjem i osjeća da je postao svjestan bitnih stvari.⁴²
- Tražitelj je naučio slušati svoga nutarnjega pratioca i zato mu više nije potrebna redovita pomoć vanjskoga pratioca za osluškivanje djelovanja Duha Svetoga u sebi.
- Tražitelj se je u tolikoj mjeri oslobodio od svoga pratioca da može biti bez njega a da ne pokazuje prejake osjećaje ovisnosti ili odbijanja. To se najbolje vidi po tome što tražitelj uspostavlja nov odnos koji je obilježen uzajamnošću i prihvaćanjem nove stvarnosti. Psihoterapija i savjetovanje razvili su različite vrijedne načine završavanja procesa terapije, koje ovdje nećemo nabrajati, ali nam mogu jako dobro poslužiti u zaokruživanju procesa duhovnoga praćenja.⁴³
- Tražitelj je u svom privatnom i profesionalnom životu uspostavio određeni

red koji se očituje u životnom stilu i vjernosti redovitom molitvenom životu.

5.2. Popratni koraci

Ako je tražitelj naučio slušati svoga nutarnjeg učitelja, Duha Svetoga, koji podržava i jača povezanost s Bogom, to će se očitovati na nekoliko životnih područja. Prije svega će to biti očito na socijalnom području, odnosno u ljubavi prema bližnjemu i u molitvenom životu.

5.2.1. Socijalno područje

Kada naučimo surađivati sa svojim nutarnjim glasom, Duhom Svetim, kadri smo cijeli svijet promatrati kao dar Božji ljudima. U darovima prepoznamo darovatelja. U mnogovrsnim susretima života prepoznamo ljubav Božju prema sebi. Snagom susreta s Bogom cijelu stvarnost promatramo kao mjesto susreta. Tu dolazi do izražaja Pavlova vizija stvarnosti: »Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove...?« (Rim 8,35-37)

Ukoliko se tražitelj osjeća prihvaćenim i voljenim od Boga, sa svoje će strane biti sposoban ljubiti sve ljude.

5.2.2. Povjerljivost i povezanost s Bogom

Intenzivni odnos s Bogom traži i odgovarajuću molitvu:

- Biti pred Bogom sa svime što sam i što mi pripada. Moliti da naučim prepoznati stvarnost života – i vlastite slabosti – milosrdnim Božjim pogledom.
- Molitva me nadalje uči da iz povezanosti s Bogom otkrijem što mi je sve dan donio: tjelesne i duševne doživljaje, misli, osjećaje, događaje. Uči me osjetiti što me je tijekom dana pogodilo. Kako sam reagirao? Gdje sam osjetio Božji duh? Gdje zapažam zapreke i otpore?

⁴² K. SCHAUPP, *nav. dj.*, str. 135.

⁴³ D. RAHM (ur.), *nav. dj.*, str. 513.

5.2.3. Dan povlačenja

Uz ubrzana dnevna događanja često ostane malo vremena i prostora za zaustavljanje i doživljavanje svega onoga što se s nama događa. Puno toga odgađamo ili potiskujemo. Za naše tjelesno i duševno zdravlje, za naš hod s Bogom od velike je pomoći i važno je zapaziti sklonosti, impulse i težnje. Naš nutarnji život se ne želi raspliniti, životne se snage žele razviti; zdravo, sveto u dubini naše osobe treba uvijek ponovno buditi i jačati. U svemu tome od velike nam pomoći može biti dan povlačenja i šutnje.

Takav dan može biti nov početak novih odnosa s Bogom. Svaki osobni odnos ima svojih trenutaka punine i slabljenja interesa, kada slabi radost zbog drugoga. Te oscilacije, nestalnosti se ne daju izbjeći, one su znak živahnosti odnosa. Odlučujuće je jesmo li kadri u trenucima zahlađenja odnosa započeti iznova. Dan povlačenja, pustinje, može tomu poslužiti.

Na različite se načine može oblikovati taj dan.⁴⁴ Glavni elementi takvog dana mogu biti osvrta na prijedeni put, čitanje teksta i meditacija nad tekstom, molitva i predviđanje događanja nakon dana pustinje.

5.2.4. Vlastita karizma i izgradnja zajednice

Duhovno zvanje se uvijek ostvaruje u zajednici i za zajednicu.⁴⁵ Bog uzima ljude i vodi ih u pustinju da bi mogli bolje razabrati njegov glas. Duhovno praćenje može tražitelju pomoći otkriti vlastitu karizmu i probuditi u njemu spremnost da preuzme jedinstvenu zadaću unutar zajednice.

Crkva je zajednica i prostor odnosa u kojem ljudi mogu naučiti vjerovati i razvijati svoje sposobnosti. Zajedničkim hodom kršćanske zajednice omogućena je uzajamna podrška. Crkva je svojim članovima pomoć na putu vjere.⁴⁶ Ta činjenica kao da se zaboravlja kada tijekom života naidu nepetosti i konflikti.

Duhovno praćenje povećava spremnost prihvaćanja i angažmana u konkretnoj crkvenoj zajednici koja je često opterećena mnogim pogreškama i nepravdnostima. Takva je Crkva često za pojedinca više kušnja nego podrška vjere. Međutim, ona je mjesto prisutnosti Krista uskrsloga i zato je svakom vjerniku draga. Važno je pronaći stav prema Crkvi koji će biti nošen osnovnim poštivanjem i dobronamjernošću, ali istodobno sačuvati sposobnost kritičnosti. Samo na taj način, tj. ljubavlju i poštivanjem, možemo doprinijeti pozitivnim promjenama. Takve Kristove stavove možemo pronaći na mnogo mjesta u Evandelju, on ne niječe krivnju, ne osuđuje nego želi da proces promjene počne refleksijom svakoga nad samim sobom (Iv 8, 2-11).

6. PASTORALNO DJELOVANJE OTKRIVA SAVJETOVANJE I DUHOVNO PRAĆENJE

To otkrivanje započelo je već tridesetih, a nastavilo se pedesetih godina prošloga stoljeća. Samo rijetki su uočavali i ozbiljno uzimali teološku i duhovnu dimenziju terapije odnosno savjetovanja.

Hiltner je jedan od prvih koji je pokušao Rogersovo terapijsko polazište centrirano na osobu primijeniti u pastoralnom savjetovanju i praćenju.⁴⁷ Primjena Rogersova polazišta bila je moguća jer je on osobni, ljudski susret u procesu savjetovanja i praćenja smatrao važnijim od čisto profesionalnog umijeća. Rogers je istaknuo da se u terapiji, doduše na sažetiji način, događa ono što je moguće i u svakodnevnom životu:

⁴⁴ Usp. C. VIDAK – D. ŽIVKOVIĆ (ur.), *Dan pustinje*, Zagreb 2003, str. 7. i d.

⁴⁵ L. GUCCINI, *Karizma, osoba i zajednica u redovničkom životu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000, str. 23.

⁴⁶ D. BONHOEFFER, *nav. dj.*, str. 10. i d.

⁴⁷ W. MÜLLER, *Menschliche Nähe in der Seelsorge*, Grünewald, Mainz 1989, str. 40. i d.

naime susret obilježen empatijom, bezuvjetnim prihvaćanjem, brigom i autentičnošću. S tom spoznajom Rogers je upozorio na ono što sačinjava osnovu svakog ozdravljajućeg, terapijskog odnosa: briga za drugoga, poticanje drugoga na nešto dobro.⁴⁸

U posljednjih tridesetak godina pastoralni teolozi i psiholozi pokušavaju isticati religioznu i duhovnu stranu te osobitost pastoralnog savjetovanja i praćenja. Tu se pokušava podsjetiti na teološko i duhovno bogatstvo koje Crkva i pastoralno djelovanje posjeduju u svojim izvorima i u svojoj tradiciji, i to bogatstvo primijeniti. Pozivanje na religiozne, teološke i duhovne izvore pastoralnog savjetovanja i praćenja jednako je važno kao i osvježavanje, reaktiviranje teološkog govora u pastoralnim nastojanjima.

Kratko ću spomenuti značajke pastoralnog savjetovanja i praćenja kakvo danas postoji u pastoralnom djelovanju.

6.1. Pastoralni djelatnik nalazi se među ljudima

Prerano umrli pastoralni psiholog Nouwen spominje prisutnost među ljudima kao važnu značajku pastoralnog savjetovanja i praćenja.⁴⁹

U osobitosti pastoralnog djelatnika spada da je on bliži ljudima od savjetnika ili psihoterapeuta. Pastoralni djelatnik živi više s ljudima i među njima, bliži je njihovoj situaciji i zato će mu ljudi lakše pristupiti. On je onaj koji inicira razgovor, koji bi trebao načiniti prvi korak.⁵⁰

6.2. Savjetovanje i praćenje određeno je pastoralnim poslanjem

Pastoralno savjetovanje i praćenje događa se kao dio pastoralne djelatnosti. Pastoralni djelatnici žele ljudima pomoći da uspostave žive uzajamne odnose te da dođe do uzajamnih živih susreta.⁵¹

Kontekst pastoralne djelatnosti određen je evanđeljem, koje oblikuje proces

savjetovanja i praćenja. Pastoralni djelatnik nije psihoterapeut. On je uvijek najprije pastoralni djelatnik, pa makar u svojoj praksi, praćenju, koristio psihološko znanje koje je poželjno, a ponekad i nužno.

6.3. Pastoralno savjetovanje i praćenje – partnerstvo na određeno vrijeme

Praćenje i savjetovanje zahtijeva od pastoralnog djelatnika više vremena. Uobičajeni način ophođenja ne zadovoljava. Veća povjerljivost i blizina važne su značajke pastoralnog odnosa u kontekstu praćenja i savjetovanja. Određene namjere i problemi mogu doći do izražaja samo u okviru dužeg razgovora koji zahtijeva jasne uvjete.

Važno je da pastoralni djelatnik bude otvoren za intenzivne kontakte i da za njih omogući vrijeme i prostor u svom pastoralnom djelovanju. Učestalost razgovora ovisi o konkretnoj situaciji.

6.4. Pastoralni djelatnici mogu se uživjeti jer su i oni podložni slabosti

Pastoralni savjetnici su osjetljivi za probleme drugih jer su i sami konfrontirani s problemima, jer dobro poznaju sebe, svoje slabe i jače strane, jer imaju iskustva, jer znaju drugim ljudima darivati toplinu, ljubav i brigu.⁵² Takva egzistencijalna životna iskustva pretpostavke su uživljavanja u svijet drugoga.

⁴⁸ K. LEHMANN, *Seelsorge als Aufgabe der Kirche*, u: »Lebendige Seelsorge«, 1/2, 1990, str. 48.

⁴⁹ H. NOUWEN, *Geheilt durch seine Wunden*, Herder, Freiburg 1987, str. 120.

⁵⁰ W. OGLESBY, *Biblical Themes for Pastoral Care*, Abington, Nashville 1980, str. 45. i d.

⁵¹ M. BÜBER, *Heilung an der Begegnung*, u: H. TRÜB, *Heilung an der Begegnung*, Klett, Stuttgart 1951, str. 47. i d.

⁵² W. MÜLLER, *Beratung und Begleitung im Kontext von Seelsorge*, u: K. BAUMGARTNER – W. MÜLLER (ur.), *Beraten und Begleiten – Handbuch für das seelsorgliche Gespräch*, Herder, Freiburg 1990, str. 26.

6.5. Savjetnik je vjerodostojan svjedok Božjeg saveza

Osim teološke i psihološke naobrazbe duhovni savjetnik i pratilac dužni su veliku pažnju obratiti molitvi, meditaciji, slavljenju euharistije, duhovnim vježbama i razgovorima. Njihovo crkveno poslanje podržava njihov identitet i jamči njihovom poslu savjetnika i pratioca mjesto s jedinstvenom perspektivom.

Sve su te značajke usmjerene prema stvaranju zajednice kršćana koji će se međusobno poznavati i uzajamno jedni drugima buditi nadu.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

Iz svega izloženoga proizlazi da je duhovni pratilac umjetnik vjere. On je netko

tko možda prerađuje najdragocjeniji »materijal« koji uopće postoji: različite elemente ljudskoga života. Taj materijal zaslužuje od nas najveću pažnju: iskustva i sposobnosti nekoga čovjeka su Božji darovi. Zadaća svakoga čovjeka je prepoznati svoje poslanje i u povezanosti s Bogom radosno raditi na oblikovanju svoga života. Duhovni pratilac je umjetnik razlikovanja važnoga od nevažnoga, umjetnik postavljanja prioriteta, njegovo su djelo »glinene posude« (2 Kor 4,7) neusporedive i neizmjerne krasote. Možda je jedna od najljepših zadata našega vremena s nekim putovati džunglom moderne kulture, kretati se labirintom ljudskih želja i težnji prema jednostavnoj vjeri i ljubavi koje s puno obazrivosti podržavaju tajnu Boga, čovjeka i prirode.